

VREME

**REFORMA
POLICIJE:
DA LI JE MUP
DEPOLITIZOVAN I
NEKRIMINALIZOVAN**

11. april 2002. Cena 80 din, Crna Gora: 1.50 EUR Broj 588

START TRKE ZA NACIONALNU TELEVIZIJU

KAKVA ĆE BITI USTAVNA POVELJA SRBIJE I CRNE GORE

obeležje sjajnih predstava Jagoša Markovića, *Lukrecije* ili *Ždera* i *Kate Kapuralice*.

U *Skupu* se radikalnost ove demistifikacije ogleda u tome što je Mediteran ostao bez Mediterana: prosto rečeno, u ovoj predstavi nema mora, ono se povuklo, osušilo, iscurilo, a ostalo je samo suvo i ispucalo morsko dno, sa skeletom nasukanog čamca (odlična scenografija Borisa Maksimovića). Takav prostor ispunjavaju odgovarajuće groteskne figure: umesto tipiziranih likova učene komedije s njihovim jasnim dramaturškim funkcijama, dobili smo živopisnu galeriju raznih kreatura (lokalnih luda i frigidnih matrona), tako tipičnih za primorske gradiće, iz kojih je i poslednji turista odavno pobeo glavom bez obzira (radnja ove predstave nikako se ne dešava u Držićevom Dubrovniku, već u nekoj primorskoj crnoj zabiti). Da bi podvukao taj momenat groteske, Marković je pribegao travestiji u glumačkoj podeli, tako da su neke muške likove igrale žene i obratno. Ovu globalnu scensku metaforu upotpunjuju i odlični kostimi Lane Cvijanović, sa od soli izbeelim nogavicama i rubovima haljina i stoletnom paučinom popadalom po gornjim delovima odeće.

Međutim, ova predstava nije samo upečatljiva, demistifikujuća živa slika mediteranskog života i sveta, jer Jagoš Marković uspostavlja i jasan odnos prema središnjoj temi Držićevog komada – tvrdičluku. Marković ne insistira na komičnoj strani tvrdičluka, koja je u savremenim inscenacijama ove teme postala odavno prevaziđena, već, naprotiv, ističe njenu ozbiljnu stranu: ukazuje na to da je tvrdičluk snažna, iskrena, nerazumna strast, kao i bilo koja druga strast, da se kovčeg sa zlatom može nežno voleti kao i žena. Ovo rediteljevo viđenje ostvareno je u maestralnoj igri Đurđije Cvetić u ulozi starog Skupa. Glumica je stvorila kontrast između Skupovog čvrstog i robustnog javnog stava i njegove mekote i nežnosti u intimnim scenama (čitaj, scenama kada su sâmi on i njegov obožavani "trezoro"); nežno tepanje na nekom izmišljenom jeziku, nalik japanskom, predstavlja sigurno jedan od najzujbudljivijih prizora predstave.

Odstupajući od Držićevog komada, u kome je Kamilo dat kao parodija zaljubljenog

vremeno i tužnoj ulozi starog gospara, onemogućalog, žvalavog i bestidnog, i Cvijeta Mešić kao preduzimljiva i praktična Variva. Poslastica ostaje za kraj: Olga Odanović ostvarila je neodoljivu komičarsku bravuru, integralno glumački postavljenu (glas, držanje, mimika), u ulozi lokalne zamlate i dangube, služavke Grube. U njenom tumačenju, Grube je bila jedan od onih zaštitnih znakova svakog *malog mista*, čiji nam je suludi univerzum donela ova očaravajuća predstava.

IVAN MEDENICA

KNJIGE

Otkud nadire ništa

Jovan Zivlak: *OSTRVO* (Beograd, Izdavačka kuća "Draganić", 2001)

Za razliku od većine srpskih pesnika koji misle da ne znaju za koga pevaju, a ipak pišu za druge i u naporu izricanja otkrivaju sebe kao pesnike za druge, Jovan Zivlak je pesnik za sebe. Ovakav izbor je jedna vrsta više nužnosti. Za onoga kome je stalo do autentičnog susreta s poezijom i težinom pesničkog čina, stihovi ovog pesnika su jedinstvena prilika. Pre no što se prekorači granica stiha posle koje više nema povratka, treba čitaoca upozoriti:

ovo je poezija u kojoj nema lake utehe, neobaveznih obećanja i obraćanja, olako izrečenih misli i "šarene" poetičnosti lepršavih aluzija i slika. Krovinjara ovozemaljskog života i stračara svakodnevnice komunikacije u poeziji Jovana Zivlaka porušene su jer tuda prolazi "carski drum" u nepoznato na kojem znanje i umenje ne pomažu, a obretenje, pa čak ni bivanje u bogu ne daju spas. To je poezija koja, kao u pesmi *Okrećem se u bogu* sa kraja zbirke *Ostrvo*, računa na "božju tugu" i "božju izgubljenost" nakon "božje čistote", na "božji strah" i "božje natezanje" nakon "božjeg razgovora", na "božju jarost", "božju anarhiju" i "božju palež", na "božje gre-

hove", "božje ljubavi" i "božje likove" u "božjim prostranstvima", na "božju svrhu" u "božjoj utrobi", za "božjim stolom". I upravo tu se postavlja pitanje "otkud nadire ništa", najteže pitanje zapadnoevropske metafizike i konačni koridor smisaonog samoprevaziđanja svake istočne mistike.

Zivlakovo *ništa* s kojim se ogleda poseban je slučaj jer se ono ne pojavljuje u svojim istorijskim emanacijama. Moderni nihilizam i nihilizam modernih vremena ostaju po strani od dijalektike stihova u kojima se podrazumeva sposobnost da se videnome pripiše ekvivalent izraza (od pesme *Vid* do pesme *Krošnja*). Najširi ciklus *Pramenje* zbirke *Ostrvo* istražuje tu širinu postojanja koja cinično dopušta da se po njoj prebire i kreće *Tamo-amo*, kako je i nazvan sledeći ciklus pesama. Tumač je ostavljen na muci da ne pomažu ni anđeli, ni osećanja, ni opštost ni opština (s naglaskom na i, pesma *Osobeno*), ni "lavež na nepoznato" i "pogiba izvan znanja" (*Povodac*), ni "osluškiivanje bića" (*Venac*). Da li "sam duh vidi ova lica" i da li spasitelj "spasenje nudi u pola cene" (*Kratke noge*), da li je pesnik "brat čudjenja" (*Strašni sud*), zašto "nijedna priča nije pouzdana" (*Okean*), zašto su sekutići srebrni (*Srce nitkova*) a tetive grimizne (*Tetive*), sve to ne može da se utvrdi i zna jer je znanje u ovoj poeziji osumnjičeno, prevaziđeno, odbačeno. U pesničkoj demistifikaciji ustrojstva svetog teksta i objave spasenja

znanje je na udaru i iz pesme u pesmu, uz pitanja o praznoj duši (*Srce nitkova*) i praznom umu (*Pramenje*), neprestano se proverava da i tamo gde ima nekog znanja nema izraza koji može da izdrži proveru, nema jezika i reči, nema emocija i gestova, nema posredovanja između jednog ja koje izriče i jednog ti u koje se pretvara (*Ko*). Tako se u *Ostrvu* Zivlak odrekao znanja kao spasilačkog instrumenta, plan iskaza je zamračio da pokaže kako se neizrecivo pomalja na horizontu

svake bolje pesničke objave.

Zivlakovo neizrecivo dolazi posle čitave avanture nebeskih poslanja i ovozemaljskih uskraćenja, pa i razmena koje su do nekada bile moguće. U svemu tome kao da neka posebna "sekira", ritualni instrument u korenu mita udara po stihovima u kojima se i sama spominje da bi čitavo *Ostrvo* bilo o tom izricanju nemogućeg, o saopštavanju negacije, o iskustvu jednog boljeg *ne*. Od prvog po poslednjeg stiha ove knjige traje konvulzija u kojoj su spleteni znanje, izraz i negacija. Takvo nagomilavanje stalnog negiranja, ništenja, odricanja, onemogućavanja odavno nije viđeno u tako ogoljenom i neposrednom

obliku. Zivlak je zapravo u pukotine poetike koja više ne može da pruži bezbedno utočište pesničkoj volji za saopštavanjem smestio negativnost koja je najvažnije i ključno iskustvo savremenog sveta. Od toga kako i koliko ovo saopštava zavise vrlina i vrednost Zivlakovog pevanja – htenje da se stigne u predvorje onog najvažnijeg oduvek je krasilo velike pesnike.

U fenomenologiji negacije Zivlak na svojoj strani ima elipse i omisije, promene ritma i teške sudove tiho saopštene, bez patetike (osim u *Ne gubi vreme* i *Tamo-amo*), volju za poređenjem i retoriku proširenih poređenja, nabiranja i obrte, raskole između ciklusa i saradnju pesama koje kao da se nadovezuju jedna na drugu. Na Zivlakovoj strani je i to što je on jedan od retkih ljudi posvećenih vrednosti, spreman da ih prepozna, izdvoji i podrži; mudrost jednog dodavanja i oduzimanja prisustva u poeziji, periodici, javnosti; volja da oko sebe rasprostre najbolje knjige, hranu duhu, ono što treba misliti i konačno odbaciti. Zivlak je zadatak za samoga sebe, zato i mora da bude pesnik za sebe. Koliko mu se u tome može prići i odmerenom, požrtvovanim kritičkom reči nagovestiti sklonost i bliskost? (To je, uostalom, pitanje koje lebdi i nad lepm, pametnim i promišljenim pogovorom za ovu zbirku koji je napisao Vladimir Gvozden, pitanje koje obelodanjuje mestimična neusredsređenost i napuštanje najbolje misli u korist pregleda i ilustracije.) Zivlak, progoneći sebe i okupljajući se sam oko sebe, predstavlja jedinstvenu i autentičnu pojavu u srpskom pesništvu i kulturi, a njegovo pesničko *ne* je dragocen doprinos potvrdi da je poezija još (nekome) važna. Protiv sebe Zivlak ima usamljenost i sumnju koja mora svakoga ko je sam, poneko kolebanje kada popušta retorici i priča umesto da čuti i odriče, ili brigu da li sme da celinu zbirke i pesničkog projekta ujedini. Zivlak se menjao od zbirke do zbirke, a sada je stigao do onog stadijuma kada konačan uspeh ne zavisi samo od pojedinačnog stiha i pesme već i od toga kako se, da li se, koliko i zašto se plan celine može ujediniti, na nivou zbirke i izbora najboljih pesama, pa čak i na nivou celine jednog zamašnog i vrednog opusa.

ALEKSANDAR JERKOV

CD

Posvećenje iluzija

SUBA TRIBUTO

Početkom aprila u prodaji će se naći album izuzetno značajnog belgijskog izdavača Crammed Discsa *Suba Tributo* na podetike-

ti namenjenoj savremenoj brazilskoj sceni *Ziriguiboom*. To je omaž autoru Mitru Subotiću Subi, tragično preminulom novembra 1999. godine. Izdavač se odlučio na ovaj korak zbog toga što je njegov album *Sao Paulo Confessions* (1999) postigao izuzetan uspeh i zbog njegovog producerskog rada na albumu *Tanto Tempo* pevačice Bebel Gilberto, na kome su veoma kvalitetno povezane elektronska i brazilska muzika. Ipak, osnovni ton ovog projekta je ono što je i artistički ton samog Sube: uporno sakupljanje avangardnih parčica da bi se uhvatila iluzija jednog inventivnog života koji se odvijao u neprestanom iskoračenju tako da sve počinje od samog kraja.

Požar koji je zahvatio njegovu radnu sobu odneo je u nepovrat, zajedno sa Subom, i originalne snimke sada legendarnog albuma *Sao Paulo Confessions*, natopljenog tropskim urbanizmom i elegantnom sprejom promišljene elektronike, trip-hop i emotivnih slapova. Od prethodno objavljenih samo na vinilu, na disku su zastupljena četiri remiksa: dve house verzije pesama *Voce Gosta* (Phil Asher) i *Felicidade* (Buscemi, The Funky Lowlives i Juryman). Pošto izvornih remiksa više nije moglo da bude, autorima je omogućeno da koriste delove s gotovog proizvoda ili da ponovo odsviraju određene deonice ili snime potpuno novu verziju (kao što su učinili Boyz from Brazil s temom *Segredo*). Autorskim rekonstrukcijama, Zero dB i Bigga Bush razgranali su kompoziciju *Samba do Gringo Paulista*, a brazilski producenti Bid, Apollo 9 s vokalistkinjama do radili su nekoliko sa Subotićem započetih numera. Posebnu pažnju na albumu zaslužuju tri živa snimka Sube i perkusioniste Joaoa Parahybaea, improvizacije iz Rija iz 1996. godine, koji pod nazivom *Futuro Primitivo* predstavljaju sukob

tradicionalnih ritmova i divlje elektronike. Uz još nekoliko omaža i, praktično, prepeva, tu je i remiks zavodljive *Tantos Desejos* Modern Quarteta i pevačice Cibelle. Iza Modern Quarteta stoji autor Vanjus, zapravo Novosađanin Ivan Milinkov, koji projekat *Suba Tributo* smatra fantastičnim. "Uradi sam četiri remiksa još dok je Suba dolazio u Novi Sad 1999. godine. Zatim mi je urednik Crammed Discsa Marc Hollander javio da mu se pesme sviđaju, a i da bi sam Suba voleo da se objavi moj remiks. To su bili instrumentalni, ali su oni želeli da ubacim malo vokala. Cibelle je otpela sve ponovo u Brazilu, pa su mi to poslali i tako je nastala ova verzija", kaže Vanjus. U celoj priči je neza-

bilazan i strip-autor Zoran Janjetov, više od Subinog vernog druga, ne samo zato što su rođeni istog dana. On je uradio omot – nezaboravni cover sa ženskim poluprofilom.

Svež i sugestivan, u mreži udaraljki, nepretencioznih glasova i digitalnih panorama, *Suba Tributo* plovi između intimnih karnevala i pitome klupske atmosfere.

Uz očekivano menjanje akcenata u pojedinim segmentima ili premeštanjem melodijskih sedimenata, album poseduje autonomnost koja se vidi i pod bremenom toplog sunca jednog muzičkog genija. Subina muzika ima nešto od poetike ptica (setimo se ambijentalnog prostiranja u *Dreambirdu* s madagaskarskim pernatim stanovnicima; pesme *Ptice*), usporene vrućine i kristalnih boja (uvek je tu bio žar – *Arabija*; jedna od najlepših domaćih pop-pesama *Plava jutra* koja i dalje nije objavljena kod nas), zaumnih izazova, ali i zauzdane erupcije (*Angel's Breath* s Milanom Mladenovićem), dok su arhetipovi i etno motivi takođe bili znani i pre nego što je Brazil postao njen drugi dom (*In the Mooncage* iz sredine osamdesetih kao prvo ozbiljno sučeljavanje narodne muzike, konkretno uspavanki, i elektronike; susreti sa Satiejem u *Thanx mr. Rorschach*).

Album *Suba Tributo* je posvećenje njegovom zanosu jer je dobro sklopljen narativni *remake* s različitim ukusima ushićenja i suza, pri čemu se kontekstualna blizina uzora i autorske umešnosti pretvara u prijateljstvo natopljeno poštovanjem i poverenjem poznato onima koji se odista vole.

Marc Hollander se priseća kako mu je Suba jednom priznao da je 1989. godine dolazio do belgijskog izdavača i nudio mu svoje radove vezane za balet i pozorište (opus koji ostaje neistražen), ali da je bio odbijen. Međutim, da nije bilo tog odbacivanja, priča Suba, možda nikada ne bi prihvatio da studira narodnu brazilsku muziku, zbog čega je u Brazilu postao jedan od

najznačajnijih producenata i autora. Pošto je kao Rex Ilusivii ostao upamćen osamdesetih kod nas (album *Disillusioned*, producent EKV-a, Haustora, Heroína...), Suba se vratio u Evropu kao kvazibrazilski umetnik. Čini se da je kralj iluzija u toj igri ukrštanja sudbine i stila opravdao svoje ime, s obzirom na to da je iz svoje večnosti nebijanja proizveo potrebu u našoj stvarnosti da se pristupi ponovnom kreiranju njegovog muzičkog lika. *Suba Tributo* je, na neki način, i opomena jer je uvek moguće izbeći ovakve kulturološke paradokse: da vrhunska dela autora s naših prostora, koji je ovde nedovoljno i poznat i objavljan, pokazuju da svetska i domaća baština mogu da se uzajamno isključuju. I ti-

